

Egy régimódi építőmester, aki már az égiekhez költözött, ha ma fölkelne s végigsétálna a Korona-herceg-utcán, nemcsak annak találná hült helyét, amit valamikor errefelé épített. Amit itt hagyott, mint kőbe formált jelt, korának, generációjának, társadalmának ízléséről és viszonyairól. Rip van Winklehez hasonlóan, aki hosszú álomból ébred föl s széttekint, könnyen hihetné azt, hogy ahol van, az nem is Pest, hanem valami új város. Valósággal eltévedne az új kapuk mentén, az új homlokzatok tömkelegében, amelyeknek anyaga már nem masszív kő, hanem vasbeton. S ez a változás, amelynek nyomán pesti reneszánszot említhetnénk, a poraiból megélemedett Phönix meséjét idézhetnék, — még korántsem állt meg. Egyre tart s teljessé csak jó idő múlva lesz az a folyamat, amelynek során eltűnedeznek különböző jellegű s berendezésű házak, Pesten épp úgy, mint Budán. Velük, a távozó falakkal eltűnik egy csomó regény is, amiről mi persze pontos krónikát nem tudunk, alakjai számunkra névtelenek, de maguk a falak, ha volna rá mód, élénken és bőven tudnának mesélni. A Ferenc József-téren például már csak a nevezetes Hild mestértől tervezett Lloyd-épület az, ami változatlan szereppel éli és folytatja régi napjait. Fölötte is azonban már kongatják a nemsokára bekövetkező költöztetés harangját. Arról a nagy, egyszerű külsejű, belül pedig ugyancsak szigorú hatású házról pedig, ahol most a rendőrség főemberei tanyáznak, s a főkapitány komoly hivatala van, — ki gondolná, amint elmegy kapuja előtt, hogy itt a régi Pest egy kedvelt, keresett pontja volt, a híres Európa-szálló. Az idillikusan hangzó Diana-fürdő helyén tudvalevőleg nagy bank áll, mellőle pedig nemrégiben tűnt el az a kétemeletes ház, amely szintén nem egy kedves emlékekkel és történettel fűződik az elmúlt és vissza többé nem térő Pest annaleséhez. A Kóburg-palota volt az, amelyben vagy húsz évvel ezelőtt a fővárosi társasélet két szereplő, ismert és főrangú tagja lakott. Kóburg Fülöp és Lujza hercegnő. A szemlélők szerint boldog, élénk, mozgalmas napok teltek ekkor e palotában, ahol Lujza her-

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Cím: Tűnő házak			
— Pesten és Budán. —			
Írás: <i>Lujza hercegnő</i>			
Budapest	1913	III. 10	
(Hely)	(Idő)	(Köt. v. fűz.)	(Oldal)

Osztályozás	
Tárgy:	728.3
Idő:	1913
Személy:	
Helyszám:	

cegnő nemcsak beszélni tanult magyarul, hanem énekelni is, még pedig a kuruc-nóták gyűjtőjétől, Káldy Gyulától. Enyhe nyári esteiken, a nyitott emeleti ablakok súlyos függönyei mögöl nem egyszer hangzott ki Lujza hercegnő magyar nótázása, — míg egyszer aztán végleg bezárultak az ablakok. Csak egy mord, borotvált és tekintélyes portás maradt a palotában. Egyébként lakatlanok lettek az elegáns, francia bútorokkal berendezett szobák, miután Lujza hercegnő „a szökés párosan” című dal szövegéhez híven, kiröppent belőlük, hálás témát adva riportereknek s a szalonok zsúrjainak.

A tűnő házak sorába kerül majd az a templom, ami a Deák-téren épp száz éve az evangélikusoké s pesti nemes családok alapítása volt. Stílusáról könnyű kiolvasni, hogy az idő, amikor épült, a múzeumépítő Pollák Mihály görögösködő ideje. S hogy a környékén nem árúházak, hanem szorgalmas és politizáló kisiparosok boltjai, műhelyei húzódtak: ezt oly utca elnevezések is mutatják, mint az idetorkolló Sütő- és Kötő-utcák. A Deák-téri templom, — immár befejezett, — sorsához hasonló jövő kerülgeti azt a házat is, amely a nyolcvanas években kialakult Andrássy-út egyik legszebb építménye. Nem egész bizonyos, de lehet, nincs kizárva, hogy idejut a régi Műcsarnok, amelynek vaspántos kapuja mögött, falai közt, mint a költő mondja: néma csönd honol. Pedig ha valamiért, akkor ezért a szép, olasz palazzo-stílusban épült házért igazán kár volna, amelyet a nemzet pénzén, közadakozásból emelt a Képzőművészeti Társulat. Belsejét még a nagy Lotz mester freskói díszítik s termeihez egy darab magyar művészethistória fűződik. Lépcsőin sok esztendőn át jártak föl a vernis-

sage-ok elegáns asszonyai. Itt volt kiállítva Munkácsy Mihály világot bejárta nagy festménye, a „Krisztus Pilátus előtt”, amelyért hatvanezren fizették le az egy forint belépődíjat s itt mutatkozott be először az a „forradalmár” művész-csoport, amelynek e kiállítása ma már könnyen történeti szerepűnek nevezhető. Holósy Simon és emberei, a nagybányai festők.

Budán, a jobbparton, kisebb tempóban ugyan, de szintén egyre távoznak oly házak, amelyekkel egy csomó magántermészetű emlék, s olyanok, amelyekkel bizonyos szépség is eltűnik. Hogy lent, ahol a villamos zökkenés nélkül szalad a fogaskerekű felé, a Margit-körúton folyvást kinőnek kalitkaszzerű, égbeszökő bérházak: ezt még valahogyan meg lehet érteni. Nem helyeseljük ugyan, mert Budának Pest kertvárosává kellene lennie, — mindazonáltal ez a jelenség csak folytatása a pesti körutak építkezésének. Különös és sehogysém helyénvaló azonban, hogy ezek a hat emeleten alul meg nem álló bérházak oda is fölrándulnak, ahol a talajalakulás, a hegy egészen speciális építési módot kíván, a legcsendesebb, legkisebb forgalmú negyed különböző lejtésű utcáira a Várba. Fönt, az első kerületben, ahonnét félénk arisztokratikus arccal néznek át régi sétabotot emelgető urak, nemrég azt az egyemeletes házat bontották le, amely a Honvéd-szobor mögött, a Tárnok- és Uri-utcák sarkán állt. Erkélye, erős, vastag falai még a XVIII. századból eredtek. Bár különösebb, műemlékszerű jelentősége nem volt, krónikájához tartozik, hogy évtizedeken itt volt a várbeli kaszinó, ahol régóta errefelé lakó generációk csendes emberei játszottak dominót. Valamint ugyancsak ebben a házban volt az a kávé-

ház, amely a Vár egyetlen ily üzletének számított. S ennek dacára, bár a Vár egyetlen kávéháza volt, — jellemző talán magára a Várra is, hogy nem tudott a gazdag gyümölcsöztetés terére lépni. Míg Pesten szé-
dületes bőséggel fejlődtek folyvást fényűzőbbé és na-
gyobbá a kávéházak, — a Vár kávéháza megmaradt olyannak, amilyen volt, amikor kitette az ajtaja elé a táblát, hogy „Café“. Még a dilizsánszal utazó-
időből eredt, s hogy emellett mennyi következetesség-
gel tartott ki, mutatta az is, hogy a „modern technika vívmányai“ közül a villany nem világított mennyezete alatt s a telefont élete utolsó napjáig sem engedte be-
vezetni.
